

TITULUS XX.

DE BONORUM ECCLESIASTICORUM IMMUNITATE.

1. ET 2. UNDE REPETENDA IMMUNITAS BONORUM ECCLESIASTICORUM?—3. PENA IMponentis, ET SOLVENTIS TRIBUTA EX BONIS ECCLESIASTICIS.—4. ONERA INFIXA BONIS ECCLESIASTICIS, ET BONA PATRIMONIALIA CLERICORUM.

1.

ECCLESIASTICA bona sunt, quæ ad Ecclesiam pertinent, et quorum reditus in sacris alendis ministris, atque in sustentandis pauperibus impendendi sunt. Bona hæc ad Ecclesiam pertinere dicuntur, quod ipsa eorum habet administrationem, atque custodiam; sed revera propria sunt Dei, ideoque in hominum commercio versari non possunt (1). Inde repetenda est eorum immunitas à tributis, et vectigalibus, quæ à laicis imponuntur; atque hæc immunitas non hominum privilegio data, sed ex ipsa eorum natura in bonis ecclesiasticis penitus affixa, atque insita est (2). Si quando Christus, cum inter homines versaretur, tributum solvit (3), id quidem fecit voluntate, et arbitrio suo, ut omnem scandali causam removeret (4), non quod aliqua humana ad solvendum lege cogi posset (5); neque vero solvi voluit ex loculis, in quibus erat patrimonium pauperum, et Apostolorum (6).

(1) Adeundi sunt S. Gregorius Nazianzenus Ep. 80 p. 853 seqq. opp. t. 1 ed. Colon. 1690. S. Ambrosius de Pœnitent. l. 2 c. 8 n. 75 p. 549 et Ep. 20 ad soror. n. 8 p. 903 opp. t. 5 ed. Ven. cit.

(2) Consule Thomassinum Vet. et nov. eccles. disciplin. par. 3 l. 1 c. 55 n. 15, et Cl. Mamachium del Diritto libero della Chiesa di acquistare è possedere beni temporali l. 2 par. 1 c. 1 p. 212 seqq. et l. 2 par. 2 c. 5 p. 95 seqq.

(3) Mathæus XVII, 25.

(4) S. Hilarius in Matth. c. 17 n. 41 p. 696. ed. Paris. 1695; S. Joannes Chrysostomus Hom. 58 in Matth. n. 4 p. 585 t. 7; S. Ambrosius Ep. 7 n. 12, 15, 18 p. 812 seqq. opp. t. 5; S. Augustinus Enarrat. in psalm. 157 n. 16 col. 1555 opp. t. 4; S. Hieronymus in Matth. l. 5 c. 17 col. 156 opp. t. 7 ed. Veron.

(5) Hinc merito ab Joanne XXII damnatus est error Marsilii Patavini, et Janduni, sajentium, Christum, cum staterem ex piscis ore sumptum tributum loco solvit iis, qui petebant didrachma, hoc fecisse non condescensive, et liberalitate sue pietatis, sed necessitate coactum, apud Raynaldum ad an. 1527 n. 19 p. 545 t. 5 ed. Luc.

(6) Mathæus cit. c. 17 v. 23 seq., ita rem narrat: *Acceserunt, qui di-*

*drachma accipiebant, ad Petrum, et dixerunt ei: Magister vester non solvit didrachma? Ait etiam: et cum intrasset in domum, prevenit eum Jesus dicens: Quid tibi videtur, Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel census? A filiis suis? an ab alienis? Et ille dixit: ab alienis. Dixit illi Jesus: ergo liberi sunt filii: ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, et mitte hamum, et eum piscem, qui primus ascenderit, tolle, et aperto ore ejus, invenies staterem: illum sume. da eis pro me, et te. Quo ex loco colligunt Patres, Christum se tributum lege solutum declarasse, id tamen solvisse arbitrio suo, ne publicanos scandalizaret; præterea non ex loculis, sed ex staterem in ore piscis invento, tributum pendi voluisse, ut ostenderet, tributum onere non teneri loculos, in quibus pauperum, et Apostolorum patrimonium consistebat. Ita S. Hieronymus l. 5 in Matth. c. 17 col. 156 t. 7 ed. cit.; S. Agobardus de Dispensat. eccl. c. 19 p. 287 et seq. opp. t. 1 ed. Paris. 1666.; S. Thomas in Summa 22 qu. 188 art. 7. Van-Espenias, cujus in figendis epochis temporum magna semper confidentia, et insignis, ut plurimum, fallacia, atque inscitia est, ita rem narrat in Jur. Eccles. univers. part. 2 tit. 35 n. 51, quasi Agobardus primus animadverterit, quod Christus ex loculis tributum pendi noluit, ut ostenderet, nihil ex pauperum, Sacrorumque ministrorum patrimonio esse detrahendum. Sed errat vehementer. Nam Hieronymus, qui ante quadringentos, eoque amplius, annos, quam Agobardus floreret, vitæ usura fruebatur, hoc ipsum animadvertit, et ejus l. c. verba sunt hæc: *Quod si quis objicere voluerit, et quomodo Judas in loculis portabat pecuniam? Respondebimus: rem pauperum (Christus) in usus suos convertere nefas putavit, nobisque idem tribuit exemplum.**

2. Privilegium referri potest ad bona patrimonialia clericorum; sed hoc privilegium naturali æquitate nititur, non ex mera hominum voluntate, arbitrioque processit. Nam in civitate gratiosos esse decet, qui curam, et sollicitudinem habeant rerum spiritualium, et omnino æquum est, ut quæ illi sustinent, propter sacrum officium, et ministerium, onera, compensatione immunitatis à tributis, et vectigalibus alleventur (1). His è fontibus hausta est immunitas bonorum clericorum, et his fundamentis nituntur leges, quibus eadem probata est.

(1) S. Thomas Lect. 1 in Ep. ad Roman. c. 15, ab hoc, inquit, debito, solvendi tributa, *liberi sunt clerici ex privilegio Principum. Quod quidem æquitatem naturalem habet. Hoc autem ideo æquum est, quia sicut reges sollicitudinem habent de bono publico in bonis temporalibus, ita ministri Dei in spiritualibus; et sic per hoc, quo Deo in spiritualibus ministrant, recompensant Regi, quo pro eorum pace laborat.*

3. Quare Ecclesiarum, et Clericorum bona non subsunt tributis, et vectigalibus laicorum: sacrisque interdicitur ei, qui his oneribus, sine venia Summi Pontificis, ea subjicit (1). Imo ne à sponte quidem pecuniam dantibus pro tributis, et vectigalibus, accipere fas est, quique hanc pecuniam sponte dederunt, et qui acceperunt, pari anathematis plectuntur pœna (2).

(1) Cap. 4 et 7 de Immunitat. Eccles.
 (2) Cap. 5 eod. in 6. Sed pœnam à Bonifacio VIII. constitutam in cit. c. 5, Benedictus XI. in Extrav. unic. de Immunit. Eccles. int. Commun., tantum habere locum voluit adversus laicos, qui à clericis pecuniam exigent, non qui à sponte dantibus acciperent. Clemens autem V. in Clem. unic. eod. tit. Bonifacii constitutionem abrogavit, legemque dixit, ut in ea re Lateranensia decreta comprehensa in c. 4 et 7 de Immun. eccles. observarentur. Verum Leo X. in Concilio Lateranensi V. Bonifacii constitutionem integravit, pœnamque excommunicationis obtinere voluit contra omnes, qui onera patrimonialia ecclesiasticis imponerent, quique eadem exigent, aut etiam à sponte dantibus acciperent, uti patet ex Const. *Superna*, edita die 5 Maji 1514, §. 40. Hodie igitur hæc Leonis constitutio, et quæ legi solet in die Cœnæ Domini observanda est; quas quidem constitutiones una cum ceteris Conciliorum decretis, quæ ad ecclesiasticam immunitatem pertinent, ab omnibus diligenter observari jubet Concilium Tridentinum sess. 25 c. 20 de *Reform.*

4. Sed onera, quæ bonis inhærent, etiam ab Ecclesiis pendenda sunt (1); modo ex iis bonis Ecclesia fundata, et constituta non sit (2), et modo perpetuum esset, rei que infixum onus antequam eadem ad Ecclesiam pervenirent (3). Ecclesiarum bonis æquantur bona monasteriorum, hospitalium, similium, itemque bona, in quibus sacrum clerici patrimonium est constitutum; nam hæc similiter insitum habent in se privilegium immunitatis, cujus gratia laicorum tributis, et oneribus non subji-ciuntur; cetera vero patrimonialia bona clericorum non eodem omnino censentur jure, quo bona Ecclesiarum, sed iis tantum gaudent privilegiis, quæ nominatim in jure expressa sunt (a).

(1) Can. 22 c. 23 qu. 8., c. 5 de Pignor. c. 55 de Decim. Itaque à cunctis tributis, etiam quæ erant imposita, antequam res ad Ecclesiam perveniret, immunis est situs Ecclesiæ, ac cœmeterii pro sepulturis, hortus juxta Ecclesiam positus, et similia can. 24 c. 23 qu. 8. Adeundus Fagnanus in c. *Non minus* 4 n. 8 et seq. de Immun. eccl.
 (2) Consule Fagnanum in cit. cap. *Non minus*, et Giraldum Exposit. Jur. Pontific. par. 1 l. 3 tit. 49 sect. 654 t. 1 p. 460 seqq., ubi cuncta fere habes, quæ ad realem Clericorum immunitatem pertinent.
 (3) Vide Fagnanum in cap. *Episcopus* 4 de Præben. et dignif. n. 55 et seq. et Giraldum l. c.
 (a) Vide tom. 1 pag. 91—95.

Huc tit. accomodari potest novissimi Concordati art. 41, cujus en litteram:
 • Ecclesia insuper jus habeat novas legitimo quovis titulo acquirendi possessiones: ejusque proprietas, in omnibus, quæ nunc possidet, vel in posterum acquirat, inviolabilis solemniter erit.—Proinde, quoad antiquas novasque ecclesiasticas fundationes, nulla vel suppressio, vel unio fieri poterit absque interventu Auctoritatis Apostolicæ Sedis; salvis facultatibus à Saero Concilio Tridentino Episcopis tributis.
 Ecclesiæ jus acquirendi, absolute isthic pronuntiatum, excludit apud nos

usum Regaliæ vulgo de *Amortizacion*: cujus vi, in aliquibus Nationibus, vel prohibita successivæ Ecclesiarum, ac corporum ecclesiasticorum, sæcularium vel regularium, acquisitiones, vel fieri haud permissum absque civilis Potestatis consensu, et prævia præstatione respectivis legibus sancita.

Quid hæc de re apud nos vigeret ad recens usque tempus, brevissime cum celebri Hispan. jureconsulto consignabimus: « Desde Constantino el Grande. primer Emperador Cristiano, se permitió la adquisición de bienes à la Iglesia, como consta de la ley 1.ª título de *Sacrosanctis Ecclesiis*. Esta misma facultad disfrutó la Iglesia de España durante la dominacion goda y durante la restauracion, y hasta nuestros dias, aunque con las modificaciones que paso à manifestar. En los reinos de Valencia y Mallorca debia preceder el Real permiso, y el pago de los derechos de amortizacion y sello, sò pena de nulidad. En los reinos de Castilla y Leon se aspiró à lo mismo bajo el reinado de Alonso VI; exceptuando empero la Iglesia de Toledo. Tambien lo intentó S. Fernando, tercero de este nombre; pero no llegó à arraigarse esta legislacion: y la primera ley prohibitiva fué la de 27 de setiembre de 1820. Hasta entonces las restricciones únicas fueron, la quinta parte del valor de lo adquirido segun la ley de D. Juan II en 1452 (12 tit. 5 lib. 1 Novis. Compilat.), elevada al 4, ó sea al 25 por 100, en 1815 (Reg. Decret. 15 Octob.); y la de quedar los bienes de las *Manos Muertas*, adquiridos despues del Concordato de 1757, sujetos à cargas y tributos, como en manos de legos (art. 8 ejusd. Conventionis, leg 14 citat. tit. ac libri); salvo quando se tratase de la dotacion primitiva de las Iglesias, que se llama *Manso*. De esta reseaña resulta, que no hubo novedad alguna esencial sobre esta materia desde los primeros siglos hasta nuestros dias. »

Quoad ejus, de quo agitur, statuti apud nos originem, probabilis videtur, primam legem de *Amortizacion*, ut ajunt, editam fuisse in foro Conchensi, ab Ildephonso VIII. an. 1190 concesso. V. ea de re citati tit. *Novis. Compilat. legg.*, à 12 allata ad 20, cum notis.
 Secunda ejusdem articuli pars Ecclesiæ Hisp. bonorum immunitati apprimè consulit, dum pro novis pariter ac antiquis fundationibus vel uniendis vel supprimendis, Sanctæ Sedis auctoritatis interventum exigit, extra casus in quibus ea de re Episcopi agere possunt ex communibus canonum sanctionibus.

Pro istius autem tomì coronide, inserere juvat quæ pro allatarum novissimi Concordati dispositionum firmitate, ejus ad calcem constituta sunt: scilicet:

- Art. 43. • Cætera ad res, et personas ecclesiasticas pertinentia, super quibus provisum non est articulis præcedentibus, dirigentur omnia, et administrabuntur juxta canonice vigentem Ecclesiæ disciplinam.....
 Art. 45. • Per solemnem hanc Conventionem leges, ordinationes, et decreta, quovis modo, et forma in Hispaniarum dominiis hactenus lata, in quantum illi adversantur, abrogata habebuntur; ipsaque Conventio, ut lex Status, deinceps eisdem in dominiis perpetuo vigeat. Atque idcirco utraque contrahentium pars spondet, Se, successoresque suos, omnia et singula, de quibus in his articulis utrumque conventum est, sancte servaturos. Si qua vero in posterum supervenerit difficultas, Sanctitas sua, et Regia Majestas invicem conferent ad rem amice componendam. »